

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrto leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrto leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 1. septembra 1869.

Gospodarske stvari.

Kaj bode gozde (boršte) naše djalo v boljši stan?

Če človek — ne le samo pri nas, temuč tudi drugod — vidi, kako se gozdom godí, — kako pada les pod neusmiljeno sekíro, kakor da bi kuruza bil ali pšenica, ki se vsako leto sejete in vsako leto dozoreli žanjete, smiliti se mu mora tako gospodarstvo.

Ni tedaj čuda, da imamo po časnikih svétov na kupe, kako bi se odvrnil pogin gozdov, — da eni hočejo vsako drevce pod policíjo djati, drugi vse s postavami v red spraviti. Pa saj se gozdnih postav nikoli in nikjer ni manjkalo, in logarjev (borštnarjev) tudi ne. In vendar — kako nemilo se je godilo gozdom!

Po naših mislih je troje krivo, da se slaba godí gozdom. To troje naj se odpravi, pa bodo gozdi srečni.

Prvo je: rešite brž služnost (servitute) gozdov! Dokler ima gozd dva lastnika, seka eden bolj kot drugi v gozdu; vsak si misli, kar zdaj dobim, to je moje. Pod sekíro dvojnih lastnikov ni pričakovati milosti borštom.

Drugo je: revščina kmetovalcev; žalibog, da je veliko tacih gospodarjev, ki skor nima kaj družega, s čemur bi si svoje potrebe poravnal, davek plačal, kakor le še kaj lesá. Kmetijstvo je zlezlo v siromaštvo, in siromaštvo „kola lomi“.

Tretje pa je: premalo vednosti v gozdnem gospodarstvu. Se li je v našem cesarstvu mislilo na to, da bi se ljudstvu bil dajal poduk v gozdarstvu? Koliko neki je bilo šol za to? V Maria-Brunu poleg Dunaja je sicer že davno ustanovljena gozdarska šola, al ta je bila skor edina, in kdo je hodil v to šolo? Malo mladenčev, ki so se hoteli izučiti za gozdarske višje službe. Ljudstvu samemu se ni nikjer prilika dala učiti se umnega gozdarstva.

Morebiti bode sčasoma za ta poduk v šolah bolje.

Al nekaj že zdaj imamo, da se lahko širi bolja vednost med ljudstvom. Vednost pa je gotov denar. Ta pomoček je gotovo dober, pa je tudi dober kup; veljá le 12 novih krajc., in to je

„Navod, kako naj ravnajo posamesni kmetje in cele soseske z gozdom. Slovenskim soseskam in kmetom spisal Mavricij Scheyer, bivši nadlogar. Na svitlo dal deželni odbor kranjski.“

Prav resnico je govoril deželni odbor, ko je te bukvice priporočal našim soseskam. Naj ponavljajo tudi „Novice“ to priporočilo z živo željo, da vsak mladi in stari kmetovalec, ki kaj gozda ima, seže po teh bukvicah. Gotovo se jim bojo oči odprle za umno gospodarstvo, in sčasoma pridemo na boljše z gozdi našimi.

Tako se glasé besede, s kterimi je deželni odbor kranjski priporočal gori imenovani „Navod“.

„Te bukvice obsegajo v začetku poduk zastran odveze gozdnih servitut (služnosti), v drugem oddelku popis vseh gozdnih dreves; potem poduk zastran drevne reje in rabe lesá, na dalje poduk zaradi primerne časa sekanja, zaradi naprave živih mej, potem poduk, kako se imajo odrediti na vrtu ali blizu hiš mlada gozdna drevesca za sadišča, naposled poduk pridobljenja nastilja itd. Te bukvice dokazujejo dostojno tudi, kako se prihrani lahko mnogo lesa, kako daleč je primerno v gozdu živino pasti in še več družega; ob kratkem se sme reči, da imajo te bukvice na 43 straneh toliko podučnega in koristnega, da se vsakemu mlademu in staremu gospodarju prav gorko priporočajo. Toraj bilo bi dobro, da bi se te bukvice pri vsakem gospodarstvu pridno rabile, da bi se jih vsak kmetovalec pridno učil, ker gotovo bode potem vsak, kteri se je po tem poduku ravnal, velik dobiček od njih imel. Te bukvice, ktere so v resnici zatega denarja vredne, dobivajo se po prav nizki ceni za 12 novih krajc., ali v Egerčini tiskarnici v Ljubljani ali pa tudi pri deželnem odboru. Županom in odbornikom se tedaj posebno naroča, da si omislijo bukvice za lastno rabo, in da spodbadajo tudi druge kmetiške posestnike, da si jih kupijo“.

Dragi gospodarji! berite potem še besede, ki jih je gosp. pisatelj sam postavil na čelo svojim bukvicam. Glasijo se tako-le:

„Zadnji čas je, da slovenski kmetje jenjajo tako neusmiljeno pokončavati gozdove, ktere dobivajo za odškodovanje svojih gozdnih pravic, in da se poprimejo umnega gospodarstva svojih gozdov; kajti le z umnim gospodarstvom in oskrbovanjem prihranili se bodo lepi gozdovi, kteri bodo tudi prihodnjim rodovom zadostovali za domače potrebe; le umno gospodarstvo bode obvarovalo, da se vsa lepa slovenska dežela ne spremeni v pusti kras.“

Res je, da niti posamesni kmetje niti cele soseske ne morejo plačevati učenega logarja, ako nimajo posebno veliko gozda, res pa je tudi, da nimamo še knjige spisane v slovenskem jeziku, iz ktere bi se naš kmet podučiti mogel, kako mu je gospodariti z gozdom; — naj tedaj ta knjižica podučí slovenskega kmeta v prav lahko umevni besedi, kako naj oskrbuje svoj gozd, da bode prideloval iz njega dosti lesa za domačo potrebo.

Ker je ta knjižica pisana zlasti za kmeta, zato sem se skrbno ogibal učenih in kmetu nerazumljivih besed.

Želim pa tudi, naj bi s tem delom pot odprla se, da bi se v slovenskem jeziku v prihodnje več pisalo o gozdnih zadevah nego dozdej, in da bi za posel spo-

sobni možje prav pridno to dozdej prazno ledino obdelovati začeli.

Hvale vredno je, da je ljubljanska kmetijska družba rožnika meseca lanskega leta sklenila, bolj pečati se z gozdnimi rečmi, zaradi tega pa se nadjam, da se bode tudi od te družbe to moje delo blagovoljno sprejelo, ter milostno presojevalo“.

Gospodarske novice.

Kako se dobrota pšenice iz zrnja njenega spoznava.

Časnik „Oekon. Fortschr.“ o tej zadevi zanimive reči pripoveduje, iz katerih povzamemo sledeče:

Vsak gospodar ali trgovec, ki pšenico prodaja ali kupuje, bi pač že po vnanji podobi zrna pšeničnega rad spoznal dobroto njeno. Večkrat se je tedaj že vprašalo: ali dobrota pšenice, to je, kemična sestava zrnja je v kaki zvezi z vnanjo podobo? — Na to vprašanje dozdej še nismo dobili pravega odgovora.

Zdaj pa je Wolfenstein po mnogih preiskavah iznajdel, da pšenica je bolj ali manj dobra, če ima več ali manj močca (štirke) v sebi, da pa dobrota pšenice se ne more ceniti po tem, ali je bolj ali manj težka.

Zato so Wolfensteinu veliko bolj važna vnanja znamenja, to je, oblika, barva in velikost zrna, kakor pa teža njena.

Po vseh svojih skušnjah je tedaj Wolfenstein prišel do tega:

1. Oblika (podoba) zrna je najmenitnejše znamenje dobrote pšenične, to je tega, da ima veliko močca (štirke) v sebi; zato je po njegovih skušnjah tista pšenica najboljša, ki ima jajčjo podobo, taka pšenica ima v 100 delih čez 69 delov (odstotkov) močca v sebi; — nasproti jih ima okrogla pšenica le okoli 63, in okroglo-podolgasta ima okoli 65 odstotkov.

2. Zraven podobe je barva važna; čem bolj je rumena kakor vosek, tem boljša je; — belorumeni ima le 63 do 64 odstotkov, rumeno-siva 65 do 66 odstotkov.

3. Za tem pa je debelost ali drobnost zrna važno znamenje; čem debelejša je pšenica, tem boljša je; drobna pšenica je manj vredna.

Se vé, da še več skušinj mora to znajdbo potrditi. Če pa jo potrdijo, bilo bi to veliko vredno za presojo dobrega semena in za kupčijo.

Politične stvari.

Beseda o delegacijah.

Razprave delegacij se bližajo h koncu. Tudi nam niso nikoli bile v srce vraščene. Čujmo, kaj „Reform“ o njih pravi. „V delegacijah — tako piše v 32. zvezku — se prav očitno kaže prečudno (kuriozno) bistvo dualizma. V dvorani ogerske delegacije deluja Ogerska-Avstrija, v dvorani dunajskega državnega zbora pa Avstrija-Ogerska. V uni dvorani mora državni kancelar biti ogersko-avstrijski, v tej pa avstrijsko-ogerski. Ali tudi še to dvojstvo ne zadostuje. Ogerska-Avstrija še komaj po imenu dá veljati Avstrijo. Ni ga ne enega Magjara, ki bi rekel: „jaz sem ogersk Avstrijan“, ali celó „jaz sem avstrijsk Magjar“. Avstrijski državni kancelar mora tedaj v ogerski delegaciji z dušo in telesom biti Magjar. Ta magjarska delegacija pa noče nič vedeti niti od Avstrije sploh, niti od nemštva in slovanstva; državni kancelar se tedaj mora varovati, da mu nikoli ne uide beseda, da Avstrijo v obče zastopa ali da zastopa nemške in slovanske Avstrijane. V de-

legaciji državnega zbora dunajskega je sicer Avstrija priznana, in tu se grof Beust sme obnašati kot Avstrijan; ali še ta delegacijska Avstrija ni enojna, ampak komplicirana. Nemški Avstrijanci hočejo pred vsem nemci biti, Poljaki pa hočejo biti poljski Avstrijani. Tukaj tedaj mora grof Beust ob enem biti nemško-avstrijski in poljsko-avstrijski državni kancelar, ne gledé še na druge pričujoče in nepričujoče Slované in Italijane.

Na kratko rečeno: avstrijski državni kancelar moral bi biti prav političen in národen kaméleon. Grof Beust si sicer na vse kriplje prizadeva to težavno rôlo igrati; da pa nikomur ne vstreza, to mora zdaj že vedeti sam.

Vtisek tedaj, kterelega delegacijske razprave delajo na vnanje države, mora tedaj jako neugoden biti. Škodljiv je pa še posebno zato, ker se pruskemu Bismarku s tem prav na ljubo dela. Dá! grof Bismark si lahko vesel roke mane ter pravi: „seme, ki sem ga sejal, plodno klije; ta Ogerska-Avstrija ne more obstati!“ Mi za našo stran vendar še upamo, da ta prav pruska domišlija bode na sramoti ostala; za pričujoči hip pa ima Bismark prav. Kdor delegacijske obravnave marljivo bere, prisiljen je reči: to ne more tako obstati; te razprave peljejo v razpad.

Mi tedaj pravimo: Obojne delegacije ste nasprotovale državnemu kancelarju tako, kakor da bi bile hotele dokazati, da Avstrija ne more se vzdržati. Če Magjari le samo sebe vidijo in jim ni mar za skupno avstrijsko politiko, pa tudi za narodne pravice vseh družih narodov ne, tedaj delajo na to, da Avstrija ne bi obstala. Če Poljaki le Magjarom hočejo vse privoščiti, kar so zgrabili in še več, poleg tega pa jim ni mar za avstrijske Nemce in druge Slované, tedaj tudi oni delajo tako, da Avstrija ne bi obstala. Če naposled nemški Avstrijanci le samo priznavajo samostojnost Magjarov in bi le samo Poljakom še kaj privoščili, vse druge narode pa si hočejo podvreči in trdovratno svojo trobijo: „da Avstrija je nemška dežela in mora kot taka tudi zoper voljo nenemških narodov z Nemčijo v zvezo priti“, tedaj tudi nemški Avstrijanci delajo na to, da Avstrija ne bi obstala.

Z veliko žalostjo moramo tedaj gledati nesrečno neumnost, nesvobodno, nepravično in silno oholost, da dva naroda, ki sama po sebi, pa tudi skupaj šteta sta le manjšina avstrijske države, se tako obnašata, kakor da bi v Avstriji le za to šlo, da bi Nemeč in Magjar bila gospoda, vsi drugi narodi pa, ki so večina Avstrije, bi morali zadovoljni biti z drobtinicami, ki padajo z mize unih dveh narodov. To ne more biti; iz sedanjega političnega kaosa se mora roditi red, pravica, sprava vseh narodov, in to se lahko zgodi v federalizmu, ki je izveličavna sveta alijancija narodov avstrijskih!“

Národne stvari.

Kaj je slovenskim županom potreba.

Iz Dolenskega. M. J.

Ni ga menda človeka na zemlji, da ne bi potreboval nauka, in to tem več, čem več ima gospodarskih opravkov oskrbovati. Toraj ne bilo bi od več, ampak živa potreba je, da bi se osnoval „županijsk časnik“ v slovenskem jeziku, kateri bi županom vse pravil, česar jim je vedeti potreba. Res je, da taka knjižica je že zagledala beli dan; al ona ne zadostuje sedanjemu času in opravljanju županijskim. Nekteri bi morebiti še dobro županoval, pa kako, ker poduka ima premalo, zato pa tudi ni trdnega značaja, da ga vsak vetriček, če le enmalo „od zgoraj“ zapiha, lahko zmaja. Spet drugi se